

Väliaikaisen lähestymiskiellon määrääminen

Opas poliiseille väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisestä

Anna-Stina Joyce, Kielo Kankaanpää

AMK20212A

TIIVISTELMÄ

Tekijä: Anna-Stina Joyce, Kielo Kankaanpää

Opinnäytetyön muoto: Toiminnallinen opinnäytetyö

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Pekka Björk, Arja Mäkelä

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa opas poliiseille, jotka työssään ovat tekemisissä väliaikaisen lähestymiskiellon kanssa. Opinnäytteen teoriaosa käsittelee väliaikaista lähestymiskielloa, sen edellytyksiä ja määräämisen prosessia.

Olemme luoneet oppaan opinnäytteemme kirjallisuuskatsauksen pohjalta. Opinnäyte on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka produktina olemme tuottaneet yksinkertaisen oppaan poliiseille. Oppaan avulla poliisiopiskelija tai valmistunut poliisi osaa toimia väliaikaisen lähestymiskiellon prosessissa mukana. Opinnäytteen tarkoituksena on lisätä poliisien tietoa ja ymmärrystä väliaikaisen lähestymiskiellon prosessista. Lokakuussa 2023 voimaan astuvat lakimuutokset osaltaan muuttavat prosessia, joten prosessin kertaaminen ja uusien menettelytapojen sisäistäminen laatimamme oppaan avulla on ajankohtaista ja tärkeää.

Opinnäytetyössä käsitellään väliaikaisesta lähestymiskiellosta säädettyä lainsäädäntöä. Oppaan laatimisessa on hyödynnetty muun muassa lainsäädäntöä, lain esitöitä, oikeuskirjallisuutta ja oikeuskäytäntöä. Tämä opinnäytetyö antaa hyvät valmiudet väliaikaisen lähestymiskiellon prosessin tuntemiseksi.

Sivumäärä: 33 + 7

Tarkastuskuukausi ja vuosi: 09/2023

Avainsanat: Väliaikainen lähestymiskiello, lähestymiskiello, lähestymiskiellolain uudistus, toiminnallinen opinnäytetyö, opas.

ABSTRACT

Creators: Anna-Stina Joyce, Kielo Kankaanpää

Type of thesis: *Practical thesis*

Publicity: Public

Supervisor: Pekka Björk, Arja Mäkelä

Degree: Police (AMK)

The purpose of this thesis is to produce a guide for police officers who deal with temporary restraining orders in their work. The theoretical part of the thesis covers temporary restraining orders, their prerequisites, and the process of issuance.

We have created the guide based on the literature review conducted for our thesis. This thesis is a practical work, and as its outcome, we have produced a simple guide for police officers. With the help of this guide, a police student or a graduated officer will be able to navigate the process of temporary restraining orders. The aim of the thesis is to enhance the knowledge and understanding of police officers regarding the process of temporary restraining orders. Changes in legislation set to take effect in October 2023 will impact the process, making it relevant and crucial to review and internalize the new procedures using the guide we have prepared.

The thesis delves into the legislation governing temporary restraining orders and utilizes various sources such as legislation, legislative materials, legal literature, and legal precedents. This thesis provides a solid foundation for understanding the process of temporary restraining orders.

Pages: 33 + 7

Month and year of review: 09/2023

Keywords: Temporary restraining order, restraining order, reform of the restraining order law, practical thesis, guide.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
1.1 Johdatus aiheeseen	5
1.2 Tutkimuksen tavoitteet	6
1.3 Tutkimusmenetelmä.....	6
1.4 Aiemmat tutkimukset.....	8
1.5 Työn rakenne	8
2 VÄLIAIKAINEN LÄHESTYMISKIELTO, TEOREETTINEN TAUSTA	9
2.1 Hallituksen esitys lähestymiskiellon uudistuksesta	11
2.2 Poliisihallituksen ohjeistus lähestymiskiellosta	13
3 VÄLIAIKAISEN LÄHESTYMISKIELLON MÄÄRÄÄMINEN	15
3.1 Kiellon sisältö	15
3.2 Väliaikaisen lähestymiskiellon voimaan astuminen ja voimassaolo	16
3.3 Kirjallinen todistelu väliaikaista lähestymiskielloa haettaessa	17
3.4 Väliaikaisen lähestymiskielloasian eteenpäin vieminen valvonta- ja hälytyssektorilla	17
3.5 Väliaikaisen lähestymiskiellon tekeminen	18
3.6 Väliaikaisen lähestymiskiellon valvominen hälytys- ja valvontasektorilla	18
3.7 Seuraamus väliaikaisen lähestymiskiellon rikkomisesta	19
4 VÄLIAIKAISEN LÄHESTYMISKIELLON LAKIUUDISTUKSET	21
4.1 Konkreettiset muutokset lähestymiskiellolaissa.....	21
4.2 Eduskunnan edellytykset lakiuudistukselle.....	22
4.3 Lähestymiskiellon uudistetut momentit väliaikaisen lähestymiskiellon osalta	23
4.3.1 11 § Päätös väliaikaisesta lähestymiskiellosta.....	23
4.3.2 11 a § Palveluihin ohjaaminen	24
5 OPINNÄYTETYÖN JA -PROSESSIN TAVOITE JA TARKOITUS	27
6 OPINNÄYTETYÖN SUUNNITTELU, TOTEUTUS JA TUOTOKSEN KUVAAMINEN	28
6.1 Produktin suunnittelu ja toteutus	28
6.2 Produktin julkisuus ja salassapitomerkinnät	29
6.3 Produktin jakelu	29

7 POHDINTA.....	30
LÄHTEET	32
LIITE 1.....	34

1 JOHDANTO

1.1 Johdatus aiheeseen

Mistä saan väliaikaisen lähestymiskiellon määräämiseen liittyvää tietoa? Miten väliaikainen lähestymiskielto määrätään? Väliaikaisen lähestymiskiellon määräämistä koskien ei vielä löydy yksikeräistä opasta. Lähisuhdeväkivallan uhrille voi olla haastavaa kertoa väliaikaisesta lähestymiskiellosta, jos poliisina ei itse tunne prosessia tarpeeksi hyvin. Saimme idean opinnäytteen kirjoittamiseen työharjoittelumme aikana Sisä-Suomen poliisilaitoksella, kun olisimme itse tarvinneet opasta aiheeseen liittyen.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa yksinkertainen opas, jonka avulla poliisiopiskelija ja jo valmistunut poliisi saa selkeät ohjeet siitä, kuinka väliaikainen lähestymiskielto määrätään ja kuinka prosessi kokonaisuudessaan etenee. Opinnäytteen raportissa eli kirjallisuuskatsauksessa käsittelemme väliaikaista lähestymiskielloa, sen edellytyksiä ja määräämisen prosessia. Raportin pohjalta olemme luoneet oppaan väliaikaisen lähestymiskiellon määräämiseen liittyen.

Idea opinnäytetyön aiheesta tuli koulutukseemme kuuluvan harjoittelun aikana. Valitsimme aiheeksemme väliaikaista lähestymiskielloa koskevan prosessin, sillä harjoittelumme aikana Sisä-Suomen poliisilaitoksella eteemme tuli tilanteita, joissa poliiseilla ei ollut selkeää kuvaa väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisestä. Usein kuulumme lauseen ”käräjäoikeus hoitaa”. Tilanteissa, joissa edellytykset väliaikaisen lähestymiskiellon määräämiselle täyttyvät, on tärkeää, että prosessiin lähdetään, jotta asianomistaja saa tarvitsemaansa suojelua. Jos asian käsittely viivästyy, on pelko siitä, että asianomistaja joutuu odottamisen aikana uudestaan väkivallan uhriksi. Tilanteet ovat usein haastavia ja asianomistajat saattavat olla pelokkaita itse puuttumaan tilanteeseen. Tämän takia onkin tärkeää, että tilanteet otetaan vakavasti ja niihin puututaan heti, jotta väkivallan kierre saadaan katkaistua mahdollisimman nopeasti tilanteiden tullessa ilmi poliisille.

Haluamme tällä oppaalla tukea Poliisiammattikorkeakoulussa annettua opetusta väliaikaiseen lähestymiskielloon liittyen, sekä tehdä siitä oppaan kaikkien sitä tarvitsevien saataville. Oppaasta on helppoa katsoa väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisen keskeiset asiat ja sitä kautta parantaa osaamista myös poliisilaitoksilla. Harjoitteluun mennessämme oma tietotaitomme oli hieman heikkoa koskien lähestymiskieltoprosessia. Usein harjoittelijan tietotaidon ollessa vahva, opettaa se myös ohjaajaa. Harjoittelija innostaa omalla tietotaidollaan myös ohjaajansa näissä tilanteissa. Haluamme opinnäytteemme avulla lisätä poliisiopiskelijoiden tietotaitoa koskien lähestymiskieltoprosessia. Erityisesti pidämme tärkeänä väliaikaisen lähestymiskieltoprosessin tuntemista ja välittömän avun antamista. Väliaikaisen lähestymiskiellon määrää lähes poikkeuksetta poliisi, joten se on lähempänä meitä, kun perinteisen lähestymiskiellon prosessi. Lain muuttuessa lokakuussa 2023

siihen, että poliisin on määrättävä väliaikainen lähestymiskielto edellytysten täyttyessä, pidämme aiheita myös ajankohtaisena. Aikaisemmin poliisin ei ole ollut pakollista määrätä väliaikaista lähestymiskieltoa. Poliisin tietotaidon ollessa vahva, on poliisiin luontevampi kertoa asiantuntevasti asiakkailleen prosessista ja siitä, kuinka väliaikaisen lähestymiskiellon hakeminen etenee. Poliisissa kaikki yksinkertaiset ohjeistukset ovat enemmän kuin tarpeen. Poliisin työn vaatiessa työntekijältä osaamista hyvin laajalti, on tärkeää, että tilanteen tullen aiheeseen liittyvä materiaali on helposti saatavilla. Siksi halusimme tehdä opinnäytteemme produktina yksinkertaisen oppaan väliaikaisen lähestymiskiellon prosessiin liittyen.

Emme tarvitse tutkimuslupaa työssämme, sillä tarvitsemamme materiaali on saatavilla julkisista lähteistä.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää väliaikaisen lähestymiskiellon prosessia, laatimalla opas poliiseille väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisen keskeisistä asioista.

Tutkimus tuottaa tietoa, jota ei ole aikaisemmin käsitelty Poliisiammattikorkeakoulussa. Lain muutuksessa lokakuussa 2023 pidämme tutkimustamme ajankohtaisena, sillä lain muutoksesta ei ole tehty Poliisiammattikorkeakoulussa vielä tutkimusta. Keskustellessamme aiheesta Sisä-Suomen poliisilaitoksella tutkintaryhmämme tutkinnanjohtajan kanssa piti hän aiheita hyvin ajankohtaisena ja tarpeellisena, sillä lain muutos tulee lisäämään väliaikaisten lähestymiskiellojen määräämistä poliisilaitoksilla.

Käsitlemme opinnäytteessämme ainoastaan väliaikaista lähestymiskieltoa. Koemme poliisin työn osalta väliaikaisen lähestymiskiellon prosessin tuntemisen tärkeimmäksi, sillä sen määrääjänä on lähes aina poliisi.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Toteutamme opinnäytteemme toiminnallisena opinnäytetyönä. Mielestämme opiskelijan näkökulmasta hyödyllisimpiä opinnäytetöitä ovat toiminnalliset opinnäytteet. Niiden avulla saamme oppaita, jotka ovat hyödyllisiä työelämässä. Selkeä opas spesifiin aiheeseen liittyen helpottaa tiedonhakua valtavasti. Jos jostain aiheesta on olemassa yksinkertainen opas monien erillisten pitkien ohjeiden sijaan, on siitä paljon hyötyä. Harjoittelun aikana tulostimme molemmat useita oppaita työpöydälle tai kenttäjakson aikana haalarin taskuun, joita oli tarvittaessa helppo hyödyntää.

Käytämme opinnäytteemme kirjallisuus pohjan luomisen menetelmänä tutkimuksellisen opinnäytteen periaatteita. Käytämme työssämme kvalitatiivista tutkimusmenetelmää eli kirjallisuuskatsausta

opinnäytteen teoriapohjan luomiseksi. Käsittelemme kirjallisuuskatsauksessamme mm. lainsäädäntöä, lain esitöitä, oikeuskirjallisuutta ja oikeuskäytäntöä, joiden pohjalta luomme opinnäytteemme oppaan. Analysoimme opinnäytteessämme laadullisia aineistoja, eli teemme valmiiden tekstien analyysia. Perustelemme oppaan ratkaisut ammatillisesta lähdekirjallisuudesta sekä aiemmista tutkimuksista ja hankkeista saaduista tuloksista. Tavoitteenamme on kehittää ja luoda opas, joka vastaa kysynnän tarpeeseen. Aiheesta ei löydy vielä opasta, joten tavoitteenamme on luoda sellainen.

Aiomme työssämme kehittää väliaikaisen lähestymiskiellon määräämistä koskevaa ohjeistusta. Työllämme haluamme tehdä poliisin työstä aiheen osalta helpompaa. Haluamme edistää poliisin suhtautumista väliaikaisen lähestymiskiellon määräämistä kohtaan myönteisemmäksi. Meillä on tällä hetkellä muodostunut sellainen kuva, että ihmiset pelkäävät lähestymiskiellon haku prosessia. Poliisin avulla voisimme saada prosessista mutkattomamman. Haluamme myös muuttaa poliisin usein käyttämää sanontaa ”käräjäoikeus määrää lähestymiskiellon, käräjäoikeus hoitaa”. Käsittelemme mukaan kansalaisen on helpompi lähestyä poliisia, kuin käräjäoikeutta. Poliisi on lähempänä kansalaista, kuin käräjäoikeus. Käräjäoikeuden kanssa toimiminen voi tuntua kansalaisesta vieraalta ja pelottavalta.

Pidämme tärkeimpänä sitä, että opas on helposti ymmärrettävä ja sitä on helppo lukea. Poliiseilla on paljon erilaisia ohjeita ja määräyksiä. Poliisin pitää ylläpitää tietotaitoaan ja pysyä ajan tasalla uudistuneista ohjeista ja määräyksistä. Tämä aiheuttaa sen, että uusien ohjeiden tullessa kaikkea ei voi sisäistää. Tietoa pitää hakea uudestaan tilanteen tullessa eteen. Tämän takia haluamme tehdä oppaastamme niin selkeän, että se jäisi hyvin mieleen. Opas on myös hyvä tulostaa työpöydälle, jotta se on helposti saatavilla. Vaikka väliaikaisen lähestymiskiellon määrää aina pidättämiseen oikeutettu virkamies, vanhempi konstaapeli ja vanhempi rikoskonstaapeli ovat usein niitä poliiseita, jotka sen määräämistä ensimmäiseksi pohtivat, ja sittemmin esittelevät asian pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle, joka tekee lopullisen päätöksen määräämistä koskien.

Aiomme saada vastauksia tutkimuskysymyksiimme ja tavoitteisiimme kirjallisen materiaalin pohjalta. Opinnäytteemme koostuu kirjallisuusanalyysista, siihen liittyvästä pohdinnasta ja produktista eli oppaasta. Toiminnallisen osuuden aiomme toteuttaa tekemällä opinnäytteen lisäksi produktina oppaan väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisestä. Työmme haasteena on oppaan tekeminen tarpeeksi yksinkertaiseksi ja ymmärrettävään muotoon. Materiaalia on paljon, joten olennaisen tiedon kasaaminen yhdeksi selkeäksi paketiksi, voi olla haastavaa. Tavoitteenamme on saada oppaasta mahdollisimman yksinkertainen ja selkeä, jotta se tulisi oikeasti poliisien aktiiviseen käyttöön.

Oppaasta kerätään palautetta produktin kohderyhmältä työn ollessa valmis. Tällä varmistetaan oppaan lopputuloksen onnistuminen.

1.4 Aiemmat tutkimukset

Tutkiessamme aiheesta aikaisemmin tehtyjä opinnäytteitä, huomasimme ettei väliaikaista lähestymiskieltoa ole käsitelty pelkkään aikaisemmin. Väliaikaista lähestymiskieltoa on käsitelty useammassa lähestymiskieltoon liittyvässä opinnäytteessä, mutta vain pienenä osana. Jussi Aho on kirjoittanut vuonna 2018 opinnäytteen: lähestymiskiellon määrääminen ja sen edellytykset: opas poliisiopiskelijalle. Opas käsittelee myös väliaikaista lähestymiskieltoa sivuten, mutta pääpointti on lähestymiskiellossa. Työn rakenne on hyvin samalainen, kuin meidän työemme rakenne tulee olemaan. Lisäksi työemme produktit ovat samankaltaisia, mutta meidän produktimme tulee koskemaan vain väliaikaista lähestymiskieltoa. Jaakko Luoto on vuonna 2016 tehnyt opinnäytteen tilaustyönä Oulun poliisilaitokselle: Väliaikaisen lähestymiskiellon ohjeistus. Opinnäytteen tarkoituksena on ollut parantaa viranomaisyhteistyötä koskien erityisesti väliaikaisen lähestymiskiellon prosessia, erityisesti poliisin ja käräjäoikeuden välillä. Jussi Aho käsittelee vuonna 2018 julkaistussa, Poliisiammattikorkeakoulussa tekemässään opinnäytetyössä, Lähestymiskiellon määrääminen ja sen edellytykset, lähestymiskieltojen määräämiseen liittyviä ongelmakohtia. Lähestymiskiellosta on tehty paljon opinnäytteitä, mutta monet niistä eivät käsittele pääkohtanaan meidän aiheitamme, eli väliaikaista lähestymiskieltoa.

1.5 Työn rakenne

Opinnäytteemme koostuu kirjallisuusanalyysistä ja siihen liittyvästä pohdinnasta. Toiminnallisen opinnäytteen tuotteena tuotamme yksinkertaisen oppaan poliisille väliaikaisen lähestymiskiellon prosessista. Pohtiessamme opinnäytteen toteutustapaa tulimme molemmat siihen päätökseen, että haluamme tehdä toiminnallisen opinnäytteen. Näin saamme haluamamme lopputuloksen, eli luotua yksinkertaisen ja hyödyllisen oppaan poliiseille aiheeseen liittyen. Päätimme, että teemme opinnäytteen täysin kirjallisuusanalyysin pohjalta, emmekä tee ollenkaan haastatteluita aiheeseen liittyen. Mielestämme saamme aihetta parhaiten tutkittua produktia varten lukemalla kaiken olennaisen kirjallisuuden aiheeseen.

Käytämme opinnäytteessämme materiaalina aiheeseen liittyviä lakeja, virallisia lähteitä, hallituksen esityksiä ja aiheesta tehtyjä muita tutkimuksia.

2 VÄLIAIKAINEN LÄHESTYMISKIELTO, TEOREETTINEN TAUSTA

Rantaeskolan ynnä muiden toiminnallisessa käsikirjassa käsitellään väliaikaisen lähestymiskiellon määräämistä. Toiminnallisen käsikirjan mukaan väliaikaisen lähestymiskiellon tarkoituksena on katkaista väkivaltakierre tai muu häirintä mahdollisimman nopeasti. Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi määrätä väliaikaisen lähestymiskiellon, jos sen edellytykset ovat olemassa. Jos hakijaksi merkitään lähestymiskiellolla suojaa saava, hänen tulisi jatkaa hakemusta käräjäoikeudessa, jotta se vahvistettaisiin lopulliseksi lähestymiskielloksi. Jos kukaan ei ole käräjäoikeudessa jatkamassa hakemusta, asia jää sikseen. Väliaikainen lähestymiskielto toimii väkivaltakierteen katkaisijana ym. heti, kun se on määrätty, mutta myös pidemmän aikaa, jos se vahvistetaan käräjäoikeudessa lopulliseksi lähestymiskielloksi. (Toiminnallinen käsikirja, Rantaeskola ym. 2022, 40–41).

Rantaeskolan ym. toiminnallisen käsikirjan mukaan tilastoista ilmenee, että poliisin määräämien väliaikaisten lähestymiskiellojen määrä on vähäinen, mutta vuonna 2020 niiden määrä kasvoi. Väliaikaisia lähestymiskielloja määrättiin 165 kappaletta vuonna 2019, kun vuonna 2020 niitä määrättiin 194 kappaletta. Väliaikaisia perheen sisäisiä lähestymiskielloja määrättiin 31 kappaletta vuonna 2019, kun vuonna 2020 niitä määrättiin 43 kappaletta. Myös vuonna 2021 väliaikaisten lähestymiskiellojen määrä on ollut nousujohteinen: 1.1-15.11.2021 välisenä aikana lähestymiskielloja määrättiin 199 kappaletta, mikä oli jo noin 20 prosenttia enemmän kuin vuoden 2020 samalla tarkastelujaksolla. Myönteinen kehityssuunta osoittaa, että asiaan on viime vuosina poliisissa kiinnitetty huomiota. (Toiminnallinen käsikirja, Rantaeskola ym. 2022, 40–41.)

Aihetta tutkittaessa usein on tullut esille väliaikaisen lähestymiskiellon määrän vähäisyys suhteessa parisuhdeväkivallan määrään. Tähän olisi tärkeää saada muutosta, jotta väkivallan uhrit saisivat tarvitsemaansa suojelua. Lokakuussa voimaan astuvan lakimuutoksen myötä poliisin on määrätävä väliaikainen lähestymiskielto edellytysten täytyessä. Jäämme mielenkiinnolla odottamaan, miten tämä vaikuttaa väliaikaisen lähestymiskiellon määriin.

Rantaeskolan ym. toiminnallisessa käsikirjassa käsitellään Poliisihallituksen ohjetta, jonka mukaan lähisuhdeväkivaltaa koskevissa akuuteissa tilanteissa tulee aina harkita väliaikaisen lähestymiskiellon määräämistä. Suojaa saavan (väkivallan kohteena olevan asianomistajan) merkitseminen hakijaksi lähestymiskielloa koskevaan asiaan voi lisätä väkivallan riskiä. Lisäksi vaarana on, ettei asianomistaja mene käräjäoikeuteen jatkamaan hakemusta. Jos hakija ei ole käsittelyssä jatkamassa hakemustaan, asia jää sikseen. Viran puolesta määrättyssä väliaikaisessa lähestymiskiellossa pystytään varmistamaan, että lähestymiskielto saadaan voimaan, kun poliisi huolehtii asiasta myös käräjäoikeusvaiheessa. Jos suoja saava on itse hakijana, hän ei välttämättä kykene tai uskalla jatkaa hakemusta, jolloin riskinä on, että asia jää käräjäoikeudessa sikseen. Lähestymiskieltoasioissa kuten muissakin lähisuhdeväkivaltaan liittyvissä rikosasioissa on tärkeää, että suojattava henkilö

saisi mahdollisimman nopeasti apua ja tukea sekä mahdollisen tukihenkilön tilanteeseen auttavista palveluista. (Toiminnallinen käsikirja, Rantaeskola ym. 2022, 40–41).

Väliaikaista lähestymiskielloa voi poliisin lisäksi pyytää myös käräjäoikeudelta ja joissakin tilanteissa myös syyttäjä voi määrätä väliaikaisen lähestymiskiellon. (Lähestymiskielto - Rikosuhripäivystys (riku.fi)).

Jaakko Luoto teki opinnäytetyön vuonna 2016 Oulun ammattikorkeakoulussa aiheesta: Väliaikaisen lähestymiskiellon ohjeistus. Oulun poliisilaitos oli ilmaissut tarpeen ja halun parantaa yhteistyötä Oulun poliisilaitoksen ja käräjäoikeuden välillä. Luoto selostaa työssään, kuinka ennen vuotta 1999 ei ole ollut lainsäädäntöä, jonka perusteella olisi voitu kieltää henkilöä tapaamasta toista henkilöä. Luodon mukaan muista Pohjoismaista kerätty tieto ja positiiviset kokemukset antoivat pohjan lähestymiskiellon ja itse lähestymiskiellon syntymiselle Suomessa. Luodon mukaan lain tarkoituksena oli ehkäistä rikoksia ennakkoon ja parantaa puuttumista vakavaan häirintään. (Luoto 2016, 7.)

Laki lähestymiskiellosta astui voimaan 1.1.1999 ja sitä on muutettu tämän jälkeen useaan kertaan ja uusien lakiuudistusten astuessa voimaan 1.10.2023, eli hieman opinnäytetyömme valmistumisen jälkeen. Lähestymiskiellolla on tarkoituksenaan turvata henkilön fyysistä koskemattomuutta, kuten terveyttä, vapautta sekä henkeä ja näiden lisäksi henkilökohtaista rauhaa. Lähestymiskiellolla voidaan suojata itsensä uhatuksi tuntevaa henkilöä paitsi fyysiseltä myös henkisesti väkivallalta, kuten uhkauksilta, kiusanteolta tai häirinnältä. (HE 143/2022)

Jussi Aho käsittelee vuonna 2018 julkaistussa, Poliisiammattikorkeakoulussa tekemässään opinnäytetyössä, Lähestymiskiellon määrittäminen ja sen edellytykset, lähestymiskiellojen määrittämiseen liittyviä ongelmakohtia. Aho pohtii opinnäytetyössään, onko lähestymiskielto tehokas tapa estää muun muassa vakavia väkivaltarikoksia. Aho pohtii asiaa siltä kannalta, että mikäli joku todella haluaa vahingoittaa ja satuttaa toista, lähestymiskielto ei välttämättä estä häntä tekemästä aikomiaan tekoja. Ahon mukaan kyseinen ongelma voisi kuitenkin ratketa sillä, että poliisi määräisi henkilöille aikaisempaa tehokkaammin väliaikaisia lähestymiskielloja ja lähestymiskiellojen taustoilla oleviin ongelmiin puututtaisiin asianmukaisella tavalla (Aho 2018, 5). Lokakuussa 2023 voimaantuleva lakiuudistus saattaa olla toimiva ratkaisu Ahon työssään pohtimaan ongelmaan.

Ongelma on Ahon mielestä enemmän kiinni poliisin toiminnasta, kuin lähestymiskiellon tehostamisesta vaikutuksesta. Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tuleekin määrätä henkilölle väliaikainen lähestymiskielto aina silloin, kun kiellon tarve on olemassa ja laki mahdollistaa sen. Tämä kuitenkin edellyttää sitä, että ilmoituksen vastaanottaja tai kotihälytystehtävän hoitanut poliisipartio ilmoittaa asian välittömästi pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle, eli valvonta- ja hälytyssektorilla yleisjohtajalle ja rikostorjuntasektorilla tutkinnanjohtajalle, joka laittaa asian vireille. (Aho 2018, 5.)

Aho kertoo opinnäytetyössään, että väliaikainen lähestymiskielto voidaan määrätä samoilla edellytyksillä kuin perinteinen lähestymiskielto tai perheen sisäinen lähestymiskielto. Tämä tarkoittaa sitä, että väliaikaista lähestymiskieltoa määrättäessä tilanteen ei tarvitse olla tavallista akuutimpi tai vakavampi. Mikäli poliisi kohtaa sellaisen tilanteen, jossa perinteisen lähestymiskiellon tai perheen sisäisen lähestymiskiellon määräämisen edellytykset voivat olla olemassa, poliisin on arvioitava tilannetta ja lähestymiskiellon määräämisen edellytysten täytyessä määrätä väliaikainen lähestymiskielto. (Aho 2018, 5.)

Mielestämme väliaikaisen lähestymiskiellon tai lähestymiskiellon määrääminen on aina kannattavaa ja järkevää, vaikka olisi pelko siitä, että kieltoa rikotaan. Rangaistukset koostuvat yleensä useista eri teoista, joten siksi onkin tärkeää ottaa jokainen rikos ja rangaistus aina huomioon.

2.1 Hallituksen esitys lähestymiskiellon uudistuksesta

Hallituksen esityksen mukaan lain perimmäisenä tarkoituksena on ollut antaa henkilölle mahdollisuus hakea turvaa, mikäli hän on voinut perustellusti kokea itsensä toisen henkilön uhkaamaksi ilman, että olisi joutunut suoranaisesti vielä rikoksen uhriksi, kuten mahdollinen jatkuva häirintä vierailuyrityksin tai erilaisin yhteydenotoin. Lähestymiskielto kieltää määrättyä henkilöä lähestymiskiellon rikkomisesta säädetyn rangaistuksen uhalla tapaamasta sekä ottamasta yhteyttä suojattuun henkilöön, perustellut sekä asiaankuuluvat, kuten lasten tapaamisiin liittyvät yhteydenotot ovat sallittuja. Seuraaminen sekä suojatun henkilön tarkkailu on kielletty. Mikäli lähestymiskielto ei sinällään ehkäise riittävästi rikoksen mahdollisuutta, olisi mahdollisuus myös määrätä lähestymiskielto laajennettuna kattamaan oleskelu ennalta määrättyissä paikoissa (HE 41/1998).

Hallituksen esityksen mukaan käräjäoikeuden määräämien lähestymiskiellojen ja poliisin määräämien väliaikaisten lähestymiskiellojen määrät ovat viime vuosina laskeneet. Poliisin määräämien väliaikaisten lähestymiskiellojen määrään on vaikuttanut poliisin henkilöressurssien väheneminen. Vuoteen 2020 tultaessa poliisien määrä oli nousussa pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti. Väliaikaisten lähestymiskiellojen määrän kasvuun on vaikuttanut Poliisihallituksen

vuonna 2020 antama aiempaa ohjeistusta täydentänyt ohje, jolla pyrittiin edistämään väliaikaisen lähestymiskiellon käyttöä edellytysten täytyessä. (HE 143/2022).

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Perusmuotoinen	167	164	156	109	101	118	161
Perheen sisäinen perusmuotoinen	29	22	28	12	19	31	31
Laajennettu	88	90	83	64	63	77	65
Perheen sisäinen laajennettu	11	13	15	10	12	12	17
Yhteensä	295	289	282	195	195	238	274

Kuva 1. Poliisin määräämät väliaikaiset lähestymiskiellot vuosina 2015–2021 (HE 143/2022).

Poliisin määräämien väliaikaisten lähestymiskieltojen määrä verrattuna Käräjäoikeuden määräämiin lähestymiskieltoihin on minimaalinen. Vuosina 2018 ja 2019 poliisin määräämien lähestymiskieltojen määrä oli alle 200, kun muina vuosina vertailuajankohdissa määrät ovat olleet lähellä 300: a. Vuoden 2019 jälkeen poliisin määräämien väliaikaisten lähestymiskieltojen määrä on lähtenyt nousuun.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Perusmuotoinen	854	807	796	662	587	490	508
Perheen sisäinen perusmuotoinen	36	41	35	13	20	31	18
Laajennettu	564	487	436	453	343	393	360
Perheen sisäinen laajennettu	15	13	19	7	16	17	14
Yhteensä	1 469	1 348	1 286	1 135	966	931	900

Kuva 2. Käräjäoikeuden määräämät lähestymiskiellot vuosina 2015–2021 (HE 143/2022).

Käräjäoikeuden määräämien lähestymiskieltojen määrä laski alle 1000:n vuonna 2019. Käräjäoikeuden määräämien lähestymiskieltojen määrä on pysynyt alle 100:ssa vertailuajankohdan kolme viimeisintä vuotta.

2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1 184	1 203	1 066	983	1 074	954	794	799	746

Kuva 3. Lähestymiskiellon rikkomisesta tehdyt rikosilmoitukset vuosina 2012–2020 (HE 143/2022).

Kuvasta 3 ilmenee lähestymiskiellon rikkomisesta poliisille tehtyjen rikosilmoitusten määrä vuosina 2012–2020. Lähestymiskiellon rikkomisesta on vuosina 2018–2020 tehty poliisille alle 800 rikosilmoitusta vuodessa. (HE 143/2022)

Hallituksen esityksen mukaan karkeasti noin 40 prosenttia lähestymiskiellon rikkomisesta tuomituista on rikkonut lähestymiskieltoa useammin kuin yhden kerran. Vuonna 2015 lähestymiskiellon rikkomisesta tuomittiin 337 henkilöä, joista 36 prosenttia eli 123 henkilöä oli rikkonut lähestymiskieltoa useammin kuin yhden kerran. Vuonna 2019 lähestymiskiellon rikkomisesta tuomittiin 182 henkilöä, joista 40 prosenttia eli 72 henkilöä oli rikkonut lähestymiskieltoa useammin kuin yhden kerran. (HE 143/2022)

2.2 Poliisihallituksen ohjeistus lähestymiskiellosta

Jos itsensä uhatuksi tunteva henkilö ilmoittaa haluavansa lähestymiskieltoa tai poliisin esim. kotihälytystehtävien yhteydessä sitä harkitsee, tulee poliisin käynnistää tarvittavat toimenpiteet väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisen edellytysten ja sen ennalta estävän vaikutuksen selvittämiseksi. Myös tilanteissa, joissa väkivaltainen perheenjäsen tai muu läheinen poistetaan kodista. (POHA ohje POL-2018-26808, Lähestymiskielto.)

Edellytysten täytyessä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen (tutkinnassa yleisesti tutkinnanjohtaja ja kentällä yleisjohtaja) tulee määrätä väliaikainen lähestymiskielto, kun sen tarve on olemassa ja laki sen mahdollistaa. Tämä edellyttää, että ilmoituksen vastaanottaa tai kotihälytystehtävää suorittava poliisipartio ilmoittaa asiasta välittömästi pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle. Väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisessä ei ole kiire-edellytystä, vaan sen määräämisen edellytykset ovat täysin samat kuin lopullisen lähestymiskiellon. Väliaikaisesta lähestymiskiellosta voi päättää myös tuomioistuin. (POHA ohje POL-2018-26808, Lähestymiskielto.)

Väliaikaisena lähestymiskieltona voidaan määrätä lain alkuperäisessä tarkoituksessa perusmuotoinen tai laajennettu lähestymiskielto, sekä perheen sisäinen lähestymiskielto perusmuotoisena tai laajennettuna. Poliisi määrää väliaikaisen lähestymiskiellon. Väliaikaisesti määrätty lähestymiskielto vahvistetaan myöhemmin käräjäoikeudessa. Tämän lisäksi lähestymiskielto voidaan määrätä myös käräjäoikeudesta. Väliaikaisen lähestymiskiellon tarkoituksena on katkaista väkivaltakierre tai

muu häirintä mahdollisimman nopeasti. Väliaikainen lähestymiskielto astuu heti voimaan, kun käräjäoikeuden määräämää lähestymiskieltoa joutuu odottamaan tovin. (POHA ohje POL-2018-26808, Lähestymiskielto.)

Ennen väliaikaista lähestymiskieltoa koskevan asian ratkaisemista sekä määrättäväksi aiotulle että suojattavalle henkilölle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Asia voidaan kuitenkin ratkaista asianosaisia kuulematta, jos pyyntö on ilmeisen perusteeton tai jos kieltoon määrättäväksi aiottua ei taimiteta. Väliaikaista lähestymiskieltoa koskevaan päätöksen ei saa erikseen hakea muutosta. (POHA ohje POL-2018-26808, Lähestymiskielto.)

Väliaikaista lähestymiskieltoa koskeva pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätös on saatettava viimeistään kolmen vuorokauden kuluessa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tämä määräaika on ehdoton ja siitä tulee huolehtia. (POHA ohje POL-2018-26808, Lähestymiskielto.)

3 VÄLIAIKAISEN LÄHESTYMISKIELLON MÄÄRÄÄMINEN

Mikäli henkilö, joka pelkää lähestymiskiellon hakemisesta johtuvia seurauksia tai muuten kokee sen hakemisen raskaaksi, voi tällöin pyytää poliisia määräämään väliaikaisen lähestymiskiellon. Poliisi arvioi tilanteen ja antaa hakijalle lisäohjeita. (Lähestymiskielto - Rikosuhripäivystys (riku.fi))

Edellytyksenä viran puolesta määräämiselle on lokakuuhun 2023 saakka ollut, että kiellolla suojattavan henkilön suojan tarpeen ilmeisyys edellyttää kiellon välitöntä antamista. Lisäksi edellytyksenä on ollut, että asiassa ilmenneistä seikoista on pääteltävissä, että kiellolla suojattava henkilö ei kieltoon määrättävää henkilöä kohtaan tuntemansa pelon vuoksi tai muusta syystä ei kykene itse kielltoa hakemaan. Näiden edellytysten täyttyessä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen on tullut määrätä lähestymiskielto viran puolesta väliaikaisena ja tilanteeseen sopivan sisältöisenä. Näissä tilanteissa hakijana on ollut pidättämiseen oikeutettu virkamies itse ja hän hoitaa asian myös käräjäoikeudessa. (Toiminnallinen käsikirja, Rantaeskola ym. 2022, 40.) Lokakuussa 2023 voimaan tulevan lakiuudistuksen mukaan suojattavan henkilön pelon tai ei muusta syystä kykene -perustetta ei enää sovelleta. Edellytykseksi siis riittää, että kiellolla suojattavan henkilön suojan tarpeen ilmeisyys edellyttää kiellon välitöntä antamista.

Tuomioistuinlaitoksen ohjeen mukaan edellytyksenä lähestymiskiellon määräämiselle käräjäoikeus arvioi rikoksen tai häirinnän vaaran aina tapauskohtaisesti. Ohjeen mukaan perusteina määräämiselle ovat olosuhteet, henkilön oma uhkakokemus, sekä mahdollisten todistajien kertomukset. Tapautunutta väkivallantekoa voidaan ohjeen mukaan pitää painavana perusteena, muttei se ole edellytys kiellolle. Perusteena kiellon määräämiselle voi olla myös itsensä uhatuksi tuntevan henkilön häiritseminen esim. kotipiirissä, työpaikalla tai julkisilla paikoilla tapahtuvalla uhkailulla tai kiusanteolla. Kiellon määräämisen perusteet voivat täyttää myös puhelimitse, kirjeitse tai muulla tavalla toteutetulla häirinnällä. (Tuomioistuinlaitos 2021)

3.1 Kiellon sisältö

Lähestymiskiellolla ei estetä tarpeellisista ja asiallisista syistä tapahtuvaa yhteydenottoa. Yhteydenotto on kiellosta huolimatta sallittu esimerkiksi yhteisen lapsen äkillisesti sairastuessa. Ennakoitavissa olevat tilanteet – kuten lapsen tapaamiseen liittyvät kohtaamiset – tulisi ottaa huomioon jo lähestymiskieltoa koskevassa päätöksessä. Kiellon määräämisellä ei myöskään ole oikeudellisia vaikutuksia yhteisten lasten huoltoon, tapaamisoikeuteen tai elatukseen. Lasten tapaamisten järjestämisestä tulee sopia erikseen. (Lähestymiskielto - Rikosuhripäivystys (riku.fi))

Perheen sisäisen lähestymiskiellon määräämisen edellytykset ovat tiukemmat kuin tavallisen lähestymiskiellon. Kielto voidaan määrätä ainoastaan henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen tai sen uhan torjumiseksi. Sitä ei määrätä, jos kyse on rauhaan kohdistuvasta rikoksesta tai häirinnästä. (Lähestymiskielto - Rikosuhripäivystys (riku.fi))

3.2 Väliaikaisen lähestymiskiellon voimaan astuminen ja voimassaolo

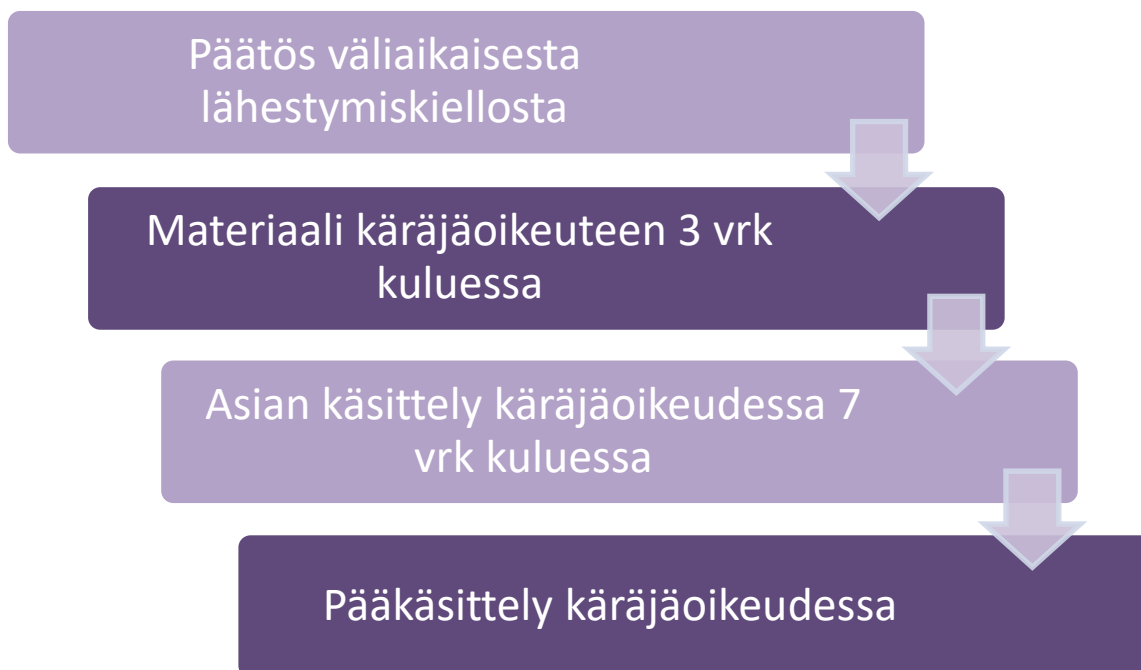
Poliisin määräämä väliaikainen lähestymiskielto astuu voimaan heti. Väliaikainen lähestymiskieltoasia käsitellään tämän jälkeen perusteellisemmin kärjäoikeudessa seuraavien päivien aikana, jossa se voidaan vahvistaa lopulliseksi lähestymiskielloksi, mikäli kärjäoikeus asian niin ratkaisee. (Lähestymiskielto - Rikosuhripäivystys (riku.fi)).

Mikäli poliisi on määrännyt väliaikaisen lähestymiskiellon, lähestymiskielloa hakevan ei ole välttämätöntä olla oikeudenkäynnissä itse paikalla. Mikäli hakijalla on mahdollisuus olla paikalla henkilökohtaisesti kertomassa kiellon tarpeesta ja siihen johtaneista seikoista, voi siitä olla merkittävää hyötyä kiellon vahvistamiseksi. (Lähestymiskielto - Rikosuhripäivystys (riku.fi))

Ennen väliaikaista lähestymiskielloa koskevan asian ratkaisemista kieltoon määrättäväksi aiotulle ja sillä suojattavalle henkilölle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Asia voidaan kuitenkin ratkaista asiaan osallista kuulematta, jos pyyntö on ilmeisen perusteeton tai jos kieltoon määrättäväksi aiotua henkilöä ei tavoiteta. (LähKieltoL 11.3 §, 711/2004)

Väliaikainen lähestymiskielto on niin kauan voimassa, kunnes kärjäoikeus on antanut asiasta lainvoimaisen tuomion. Väliaikainen lähestymiskielto ei siis ole oma lähestymiskiellolajinsa, vaan se on tehty lähestymiskiellolajien tehokkuuden lisäämiseksi. Jos itsensä uhatuksi tunteva henkilö kääntyy poliisin puoleen, poliisin velvollisuus on selvittää asia ja edellytysten täytyessä määrätä väliaikainen lähestymiskielto. (Aho 2018, 16.)

Mikäli lähestymiskieltoon määrättyä ei saada haastetuksi kärjäoikeuden istuntoon, voidaan väliaikainen kieltoa jatkaa maksimissaan vuoden pituiseksi, jos jatkolle esiintyy tarvetta. (Luoto 2016, 21.)

Kuvio 1. Väliaikaisen lähestymiskielloprosessin kulku

3.3 Kirjallinen todistelu väliaikaista lähestymiskielloa haettaessa

Lähestymiskielloa haettaessa hyviä kirjallisia todisteita katsotaan olevan lääkärintodistukset, kopiot sairauskertomuksista, mahdolliset sosiaaliviranomaisen- ja turvakodin kirjaukset, vastaanotetut kirjeet, sähköpostiviestit ja tekstiviestit, sekä vastaanotetut puhelut, soittoyritykset, puheluiden määrät, niiden ajankohdat ja sisällöt. Kärjäoikeuteen lähetettävän lähestymiskiellohakemuksen tueksi on hyvä kerätä talteen kaikki mahdollinen todistemateriaali sekä häirintää todistaneiden yhteystiedot. Mahdolliseen väkivaltaan, häirintään, uhkauksiin tai vapautteen kohdistuviin rikoksiin tehty rikosilmoitus tukee myös lähestymiskiellon hakemista. (Lähestymiskiello - Rikosuhripäivystys (riku.fi))

3.4 Väliaikaisen lähestymiskielloasian eteenpäin vieminen valvonta- ja hälytyssektorilla

Aho kertoo opinnäytetyössään, että hälytys- ja valvontasektorilla työskentelevä poliisipartio useimmiten törmää yksittäisiin tehtäviin esimerkiksi kotihälytystehtävillä, joissa väliaikaisen lähestymiskiellon määrittämisen edellytykset saattavat täytyä. Ahon mukaan juuri tällaisilla tehtävillä poliisin tulee selvittää asia ja edellytysten täytyessä määrätä väliaikainen lähestymiskiello. Tehtävällä olevan partion on otettava yhteys pidättämiseen oikeutettuun virkamieheen, joka tekee lopullisen päätöksen väliaikaisesta lähestymiskiellosta. Tieto lähestymiskielloasiasta on syytä kirjata myös rikosilmoitukseen, jos sellainen tapahtumien seurauksena kirjataan. Aho kertoo, että mikäli rikosilmoi-

tusta ei kirjata, lähestymiskieltoasiasta on joka tapauksessa mahdollista kirjata oma S-ilmoitus otsikolla: "Lähestymiskieltoasia". Lähestymiskieltoasia on syytä kirjata mahdolliseen rikosilmoitukseen siitä huolimatta, ettei asiakas itse haluaisikaan hakea tapahtumien seurauksena lähestymiskieltoa. Näin tieto lähestymiskieltoasiasta välittyy myös tapauksen tulevalle tutkijalle. (Aho 2018, 19.)

Aho jatkaa, että mikäli lähestymiskieltoasian yhteydessä kirjataan rikosilmoitus ja lähestymiskieltoasia on välitetty tapauksen tutkijalle, tulee myös tutkijan huomioida kuulustelussa mahdollisuus väliaikaisen lähestymiskiellon määräämiselle, mikäli lähestymiskiellon määräämisen edellytykset täyttyvät ja väliaikaista lähestymiskieltoa ei ole vielä määrätty. Kiellolla suojattavan henkilön näkökulmasta on tärkeää, että tutkija käy lähestymiskiellon taustalla olevat asiat läpi hyvin huolellisesti kiellolla suojattavan henkilön kanssa. (Aho 2018, 19.)

3.5 Väliaikaisen lähestymiskieltopäätöksen tekeminen

Aho kertoo opinnäytetyössään, että päätöksen väliaikaisesta lähestymiskiellosta tekee pidättämiseen oikeutettu virkamies. Rikostorjuntasektorilla helpoiten tavoitettava pidättämiseen oikeutettu virkamies on oman tutkintaryhmän tutkinnanjohtaja ja hälytys- ja valvontasektorilla puolestaan päivystävä yleisjohtaja. Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen on saatettava mahdollisimman pian ja viimeistään kolmen vuorokauden kuluttua päätöksensä väliaikaisesta lähestymiskiellosta käräjäoikeuden käsiteltäväksi. Väliaikainen lähestymiskielto astuu voimaan heti ja sitä on noudatettava heti, mikäli asiaa käsittelevä tuomioistuin ei toisin määrää. (Aho 2018, 20.)

3.6 Väliaikaisen lähestymiskiellon valvominen hälytys- ja valvontasektorilla

Aho kirjoittaa opinnäytetyössään siitä, kun lähestymiskielto astuu voimaan, tulee kiellolla suojattavan henkilön välittömästi ilmoittaa poliisille jokaisesta kiellon rikkomisesta. Näin poliisilla on mahdollisuus puuttua nopeasti sellaisiin häirintätilanteisiin, jotka saattaisivat johtaa väkivallan uhkaan tai käyttöön. (Aho 2018, 26.)

Aho kirjoittaa myös siitä, että lähestymiskiellon osapuolet eivät voi keskenään sopia kiellon noudattamisesta tai noudattamatta jättämisestä. Kiellolla suojattu henkilö ei myöskään saa oma-aloitteisesti ottaa yhteyttä kieltoon määrättyyn henkilöön. Mahdollisissa kiellon rikkomistapauksissa kiellolla suojatun henkilön tulee ottaa yhteys poliisiin, eikä hän saa sen sijaan ottaa itse yhteyttä kieltoon määrättyyn henkilöön ja muistuttaa häntä lähestymiskiellon voimassaolosta. Lähestymiskiellon astuessa voimaan yhteydenpito hoidetaan ulkopuolisen henkilön välityksellä, joka tässä tapauksessa tarkoittaa yleensä viranomaista. (Aho 2018, 26.)

Ahon mukaan hälytys- ja valvontasektorilla työskenteleville miehistötason poliisimiehille lähestymiskieltoasiat voivat nousta esiin yksittäisillä työtehtävillä. Tällainen tilanne voi esimerkiksi toteutua

tehtävillä, joissa ilmoittajaan kohdistetaan asiattonta häirintää. Tapauksen ilmoittaja voi soittaessaan hätäkeskukseen kertoa, että häntä häiritsevälle henkilölle on määrätty lähestymiskiello. Tällaisen tiedon saatuaan paikalle lähtevä poliisipartio osaa suhtautua tapaukseen asianmukaisella tavalla; tekijä on aikaisemminkin kohdistanut jonkinlaista häirintää ilmoittajaa kohtaan ja häirintä on todennäköisesti ollut toistuvaa. Lähestymiskiellon olemassaolo pystytään varmentamaan nopeasti poliisin rekistereistä. Paikalle päästyään partio selvittää, onko henkilö todellisuudessa rikkonut hänelle määrättyä lähestymiskielloa. Mikäli henkilön todetaan syyllistyneen lähestymiskiellon rikkomiseen, poliisilla on mahdollisuus ottaa hänet esimerkiksi kiinni rikoksesta epäiltynä. (Aho 2018, 26.)

3.7 Seuraamus väliaikaisen lähestymiskiellon rikkomisesta

Luoto kertoo opinnäytteessään, että lähestymiskiellon rikkominen kriminalisoitiin, kun laki lähestymiskiellosta säädettiin vuonna 1999. Lähestymiskiello on virallisen syytteen alainen rikos, jonka syyttäjä voi viedä käräjäoikeuteen. Luodon mukaan lähestymiskiellon rikkominen on aina tutkittava, vaikka lähestymiskiellolla suojattava ei sitä haluaisikaan. (Luoto 2016, 18.)

Aho kertoo opinnäytetyössään, että lähestymiskiello on rikosoikeudellinen turvaamistoimi. Se ei siis ole esimerkiksi rikosprosessuaalinen pakkokeino tai rikosoikeudellinen seuraamus. Henkilö, joka rikkoo tavallista tai väliaikaista lähestymiskielloa, on tuomittava lähestymiskiellon rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi (RL 16:9a). Aho kertoo, että lähestymiskiellosta säädetyn ankarimman rangaistusseuraamuksen vuoksi poliisilla on mahdollisuus käyttää lähestymiskiellon rikkojaa vastaan pakkokeinoina mukaisia pakkokeinoja, kuten esimerkiksi kiinniottoa, pidättämistä tai vangitsemista. (Aho 2018, 28.)

Luoto taas kertoo työssään, että mahdollisuus tietenkin on siihen, että asianosaiset joutuvat tekemisiin keskenään heidän huomaamattaan tai vahingossa sattuman kautta. Luodon mukaan tällöin kyseessä on tuottamuksellinen lähestymiskiellon rikkominen, mikä ei ole rangaistavaa. Asianosaiset voisivat mahdollisesti osua samaan kauppaan yhtä aikaa tai osallistua konserttiin tai muuhun tapahtumaan toisistaan tietämättä. Viime kädessä rikostutkinnassa selviää mahdollinen lähestymiskiellon rikkominen, mikäli selvitykseen tulee aihetta. (Luoto 2016, 18.)

Kun poliisi huomaa, että henkilö on rikkonut hänelle määrättyä lähestymiskielloa, tulee asiasta kirjata rikosilmoitus ja rikosnimikkeeksi kirjata ”Lähestymiskiellon rikkominen”. Aho kirjoittaa, että kielolla suojattavaa henkilöä tulee pyrkiä ohjeistamaan siten, että mahdollisissa hätätilanteissa ja hätäkeskukseen soittaessaan hän muistaa kertoa hätäkeskuspäivystäjälle lähestymiskiellosta. Tätä kautta tieto välittyy myös tehtävän vastaanottavalle poliisipartiolle ja tehtävään voidaan valmistautua asianmukaisella tavalla. Ahon mukaan tehtävällä olevan poliisipartion tulee selvittää tarve pakkokeinojen käyttämiselle. (Aho 2018, 5.)

Aho kertoo, että lähestymiskiellon rikkomisesta säädetty ankarin rangaistus on yksi vuosi vankeutta. Tämän vuoksi lähestymiskiellon rikkomisesta epäilty voidaan ottaa kiinni rikosperusteisesti, pidättää tai vangita. Teosta säädetty ankarin rangaistus oikeuttaa myös ottamaan epäillyltä DNA-poskitikkunäytteen rekisteröitäessä häntä Vitja-RETU:n. (Aho 2018, 5.)

4 VÄLIAIKAISEN LÄHESTYMISKIELLON LAKIUUDISTUKSET

Lähestymiskieltoa koskevat lakimuutokset astuvat voimaan 1. lokakuuta 2023. Lähestymiskieltoon liittyvän lainsäädännön uudistus edistää merkittävästi uhrien oikeuksia. Lakiuudistuksen tarkoituksena on parantaa lähestymiskiellon tehokkuutta, vähentää kiellon rikkomista ja lisätä etenkin lähisuhdeväkivallan uhrien turvallisuutta.

Hallituksen tekemän esityksen eduskunnalle mukaan lähestymiskieltolokia ehdotettiin muutettavaksi siten, että pidättämiseen oikeutetun virkamiehen olisi määrättävä väliaikainen lähestymiskielto omasta aloitteestaan, jos kiellolla suojattavan henkilön suojan tarpeen ilmeisyys edellyttäisi kiellon välitöntä antamista. Väliaikaisen lähestymiskiellon määrääminen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen omasta aloitteesta ei siten enää edellyttäisi, että kiellolla suojattava henkilö ei kykene itse kieltoa hakemaan. Tavoitteena oli alentaa kynnystä lähestymiskiellon määräämiseen pidättämiseen oikeutetun virkamiehen omasta aloitteesta ja edistää väliaikaisen lähestymiskiellon käyttöä uhrin suojelemiseksi tilanteissa, joissa uhri on välittömässä hengen tai terveyden vaarassa. (HE 143/2022.)

Hallituksen tekemästä esityksestä eduskunnalle selviää, että vuonna 2019 julkaistiin naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen (ns. Istanbulin sopimus, SopS 52–53/2015) toimeenpanoa arvioivan, naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmän (GREVIO) Suomea koskeva arviointiraportti. Raportissa GREVIO kehotti Suomen viranomaisia tehostamaan pyrkimyksiään lisätä lähestymiskieltojen ja suojelumääräysten käyttöä edistämällä niiden käyttökelpoisuutta ja varmistamalla niiden huolellisen täytäntöönpanon. GREVIO vaati Suomen viranomaisia arvioimaan lähestymiskiellosta annetun lain täytäntöönpanon tasoa tunnistaakseen ja korjatakseen mahdolliset lain sanamuotoon tai sen käytännön täytäntöönpanoon liittyvät esteet. (HE 143/2022.)

4.1 Konkreettiset muutokset lähestymiskieltolaissa

Hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön suojelemiseksi otetaan käyttöön sähköisesti valvottu lähestymiskielto. Se voidaan liittää laajennettuun lähestymiskieltoon vakavimmissa tapauksissa. Lähestymiskiellon sähköisestä valvonnasta päättää tuomioistuin ja sen teknisestä valvonnasta vastaa Rikosseuraamuslaitos. (Oikeusministerio.fi – Lähestymiskiellon sähköinen valvonta käyttöön ja kiellon hakemisesta maksutonta.)

Toinen tärkeä uudistus on, että lähestymiskiellon hakijalta ei peritä maksua enää silloinkaan, kun hakemus hylätään tai asia raukeaa. Vuonna 2022 lähestymiskiellon hakemisesta on peritty 270 euron maksu, mutta maksu on peritty vain, mikäli hakemus on hylätty. (Lähestymiskielto - Rikosuhripäivystys (riku.fi))

Uskomme, että lähestymiskiellon maksullisuus on ollut kynnyksenä monille lähestymiskiellon hakemista suunnitteleville. Maksullisuuden lisäksi lähestymiskiellon hakemisprosessi on kestoaltaan pitkä, kuten myös mahdollisen lähestymiskiellon rikkomisen käsittely. Lähestymiskiellon rikkomisella ei myöskään ole ollut juurikaan aiemmin seuraamuksia ja ilmoitukset kiellon rikkomisista on tullut poliisin tietoon uhrien omien ilmoitusten perusteella. Koemme, että lakiuudistus on uhrin tilannetta suuresti helpottava.

Hallituksen esitys eduskunnalle lakiuudistuksesta perustui oikeusministeriön asettaman lähestymiskiellon tehostamista arvioineen työryhmän mietintöön, joka julkaistiin 23.9.2021. (HE 143/2022.)

Hallituksen esityksen mukaan jatkovalmistelussa käsiteltiin viran puolesta määrättävää väliaikaista lähestymiskieltoa koskevan säännöksen sanamuodon tiukentamista, jotta uudistuksen tarkoitus tehostaa viran puolesta määrättävän lähestymiskiellon käyttämistä toteutuisi. Esityksessä säännöksen sanamuotoa oli tarkennettu niin, että näiden edellytysten täytyessä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen olisi määrättävä väliaikainen lähestymiskielto omasta aloitteestaan. Esityksessä myös lähestymiskieltoon määrätyn ohjaamista palveluihin koskevan säännöksen sanamuotoa oli tarkennettu. (HE 143/2022.)

Hallituksen esityksen mukaan lausunnoissa tuotiin esiin tarve moniammatillista riskinarviointia ja sitä koskevaa järjestämisvelvollisuutta koskevalle sääntelylle. Euroopan komissio on 8.3.2022 tehnyt ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan torjumisesta. Direktiiviehdotus sisältää muun ohella säännöksiä moniammatillisessa yhteistyössä tehtävästä naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan riskinarvioinnista. (HE 143/2022.)

4.2 Eduskunnan edellytykset lakiuudistukselle

Lainmuutokset hyväksyessään eduskunta edellytti, että hallitus seuraa laajennetun lähestymiskiellon sähköisen valvonnan toimivuutta ja vaikutuksia, sekä arvioi tarpeet ja mahdollisuudet kehittää sähköistä valvontaa ja laajentaa sen käyttöalaa lähestymiskiellon noudattamisen valvonnassa. Lisäksi eduskunta edellytti, että hallitus seuraa tarkoin lähestymiskiellon tehostamiseen kohdennettujen resurssien riittävyttä ja mikäli tarvetta ilmenee, ryhtyy se välittömiin toimiin niiden lisäämiseksi. (Lähestymiskiellon sähköinen valvonta käyttöön ja kiellon hakemisesta maksutonta – Oikeusministeriö)

Lisäksi suunnitteluvaiheessa esitettiin, että jatkossa poliisin olisi määrättävä väliaikainen lähestymiskielto väkivallan riskitilanteissa omasta aloitteestaan, vaikka kiellolla suojattava pystyisi itsekin kieltoa hakemaan. (Lähestymiskieltoa tehostetaan - Oikeusministeriö)

4.3 Lähestymiskiellon uudistetut momentit väliaikaisen lähestymiskiellon osalta

Lähestymiskiellolaki on säädetty vuonna 1998 ja lakia on muutettu vuosien aikana monta kertaa. Uusimman uudistetut momentit lähestymiskiellolaissa astuvat voimaan 1.10.2023. Seuraavavana käsittelemme lokakuussa voimaan astuvia uudistettuja pykälä väliaikaisen lähestymiskiellon osalta.

4.3.1 11 § Päätös väliaikaisesta lähestymiskiellosta

Uusitun momentin sanamuoto kuuluu: ”Lähestymiskiello voidaan määrätä myös väliaikaisena. Teknisesti valvottua lähestymiskielloa ei kuitenkaan voida määrätä väliaikaisena. Väliaikaisesta lähestymiskiellosta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Siitä voi päättää myös tuomioistuin.”, kun aiempi sanamuoto kuuluu: ”Lähestymiskiello voidaan määrätä myös väliaikaisena. Väliaikaisesta lähestymiskiellosta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Siitä voi päättää myös tuomioistuin. (LähKL 898/1998.) Pykälässä on konkreettisesti muuttunut vain lisäys teknisestä valvonnasta, jota väliaikaisen lähestymiskiellon määräämiseen ei voida yhdistää.

Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen on määrättävä väliaikainen lähestymiskiello omasta aloitteestaan, jos hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön suojan tarpeen ilmeisyys edellyttää kiellon välitöntä antamista.” (LähKL 898/1998.)

Aiempi sanamuoto kuuluu: ”Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi määrätä väliaikaisen lähestymiskiellon viran puolesta, jos kiellolla suojattavan henkilön suojan tarpeen ilmeisyys edellyttää kiellon välitöntä antamista ja jos asiassa ilmenneistä seikoista on pääteltävissä, että kiellolla suojattava henkilö ei kieltoon määrättävää henkilöä kohtaan tuntemansa pelon vuoksi tai muusta syystä kykene itse kieltoa hakemaan”. (LähKL 898/1998.)

”Ennen väliaikaista lähestymiskielloa koskevan asian ratkaisemista sekä kieltoon määrättäväksi aiotulle että sillä suojattavalle henkilölle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Asia voidaan kuitenkin ratkaista asiaan osallista kuulematta, jos pyyntö on ilmeisen perusteeton tai jos kieltoon määrättäväksi aiottua henkilöä ei tavoiteta.” (LähKL 898/1998.)

Väliaikaista lähestymiskielloa koskevaan päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta” (LähKL 898/1998.)

Hallituksen esityksen ja lakiuudistuksen myötä lähestymiskiellon määrääminen viranomaisen omasta aloitteesta ei enää edellytä sitä, että kiellolla suojattava henkilö ei pysty itse lähestymiskielloa hakemaan. Momentin sanamuotoa muutettiin myös siten, että yleiskielelle vieras ilmaisu ”viran puolesta” korvattiin ilmaisulla ”omasta aloitteestaan”, joka tarkoittaa samaa asiaa, mutta on helpommin ymmärrettävissä ja on asiaa enemmän valaisevampi. (HE 143/2022.)

Väliaikaisen lähestymiskiellon määrääminen viranomaisen aloitteesta edellyttää, että henkilöllä olisi välitön ja ilmiselvä tarve tulla kiellon avulla suojelluksi. Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen olisi siten määrättävä väliaikainen lähestymiskiello omasta aloitteestaan tilanteessa, jossa riskiarvion perusteella on selvää, että henkilöä uhkaa vakavan väkivallan vaara, jolta lähestymiskiello voi häntä suojata. Lisäksi edellytyksenä väliaikaisen lähestymiskiellon määräämiselle viranomaisen omasta aloitteesta olisi, että kyse olisi akuutista tilanteesta, jossa henkilön suojaaminen edellyttäisi kiellon välitöntä antamista. (HE 143/2022.)

Väliaikaiseen lähestymiskieltoon liittyvät lokakuussa 2023 voimaantulevat lakiuudistukset ovat mielestämme positiivinen tuulahdus lähestymiskiellojen määräämisen osalta. Mielestämme väliaikaisia lähestymiskielloja on määrätty suhteessa lähisuuhdeväkivallan määrään liian vähän. Voimaan tuleva lakiuudistus tulee velvoittamaan poliisin määräämään väliaikaisen lähestymiskiellon aina edellytysten täytyessä. Tämä tulee toki lisäämään tutkinnanjohtajien ja yleisjohtajien työkuormaa, mutta väliaikaisten lähestymiskiellojen määrääminen on mielestämme hyvin tärkeää. Mielestämme kielolla suojattavan lähestymiskiellon hakemisen kykenemättömyyden perusteen poistaminen on myös positiivinen muutos. Vaikka hakija olisi kykenevä hakemaan kielloa, voi kiellon hakeminen olla hänelle niin iso kynnyks, ettei sitä kuitenkaan hakisi. Nyt kun edellytys poistetaan, velvoittaa se poliisiin määräämään näissäkin tilanteissa väliaikaisen lähestymiskiellon.

4.3.2 11 a § Palveluihin ohjaaminen

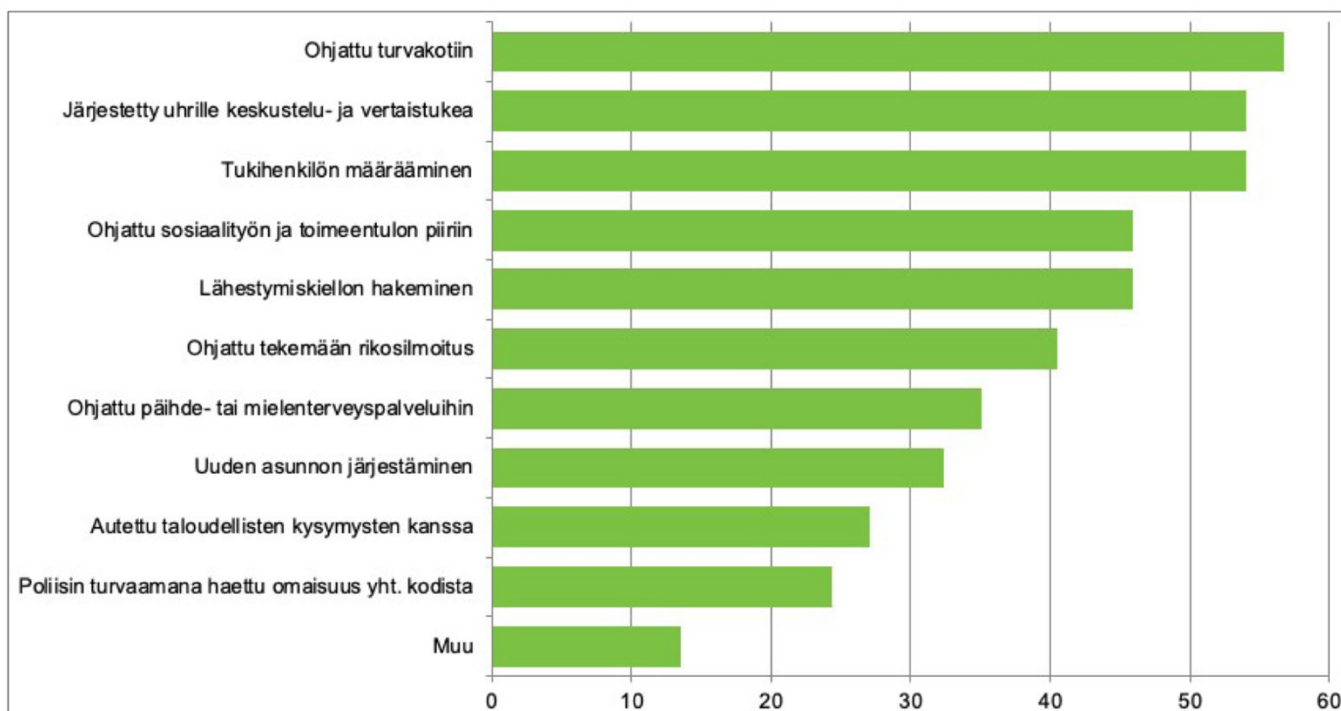
Uuden pykälän 1 momentissa säädetään lähestymiskiellolla suojattavan henkilön ohjaamisesta tukipalveluihin silloin, kun poliisi tai syyttäjä määrää väliaikaisen lähestymiskiellon. Väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisen yhteydessä poliisin tai syyttäjän on tiedusteltava kielolla suojattavalta, suostuuko hän yhteystietojensa välittämiseen tukipalveluiden tarjoajalle, ja kielolla suojattavan suostuessa siihen välitettävä yhteystiedot ilman aiheetonta viivytystä. Esitutkintalain 4 luvun 10 §:n 3 momentin nojalla esitutkintaviranomaisella on vastaava velvollisuus ohjata asianomistaja tukipalveluihin, jos asianomistaja on erityisen suojelun tarpeessa taikka rikoksen luonne tai asianomistajan henkilökohtaiset olosuhteet sitä muuten edellyttävät. Uudella säännöksellä varmistetaan, että poliisin tai syyttäjän määrätessä väliaikaisen lähestymiskiellon kielolla suojattava ohjataan tukipalveluihin myös niissä tilanteissa, joita mainittu esitutkintalain säännös ei kata. (HE 143/2022).

Pykälän 2 momentti koskee lähestymiskieltoon määrätyn ohjaamista tukipalveluihin silloin, kun poliisi tai syyttäjä määrää väliaikaisen lähestymiskiellon. Väkivallan tekijöille tarkoitettuja tukipalveluja ei ole tällä hetkellä kattavasti koko maassa. Poliisilla tai syyttäjällä on kuitenkin velvollisuus ilmoittaa kieltoon määrätylle saatavilla olevista tukipalveluista. (HE 143/2022).

Uusi momentti lähestymiskieltolakiin kuuluu: ”Poliisin tai syyttäjän on tiedusteltava väliaikaisella lähestymiskiellolla suojattavalta, suostuuko hän yhteystietojensa välittämiseen tukipalveluiden tarjoajalle, ja kiellolla suojattavan suostuessa siihen välitettävä yhteystiedot ilman aiheetonta viivytystä. Poliisin tai syyttäjän on ilmoitettava väliaikaiseen lähestymiskielloon määrätulle saatavilla olevista tukipalveluista.” (HE 143/2022).

Esimerkkinä väkivallan tekijöille suunnatuista tukipalveluista on Lyömätön Linja. Lyömätön linja on lähisuhde- ja perheväkivaltaan erikoistunut toimintamuoto miehille, jotka ovat käyttäneet tai pelkäävät käyttävänsä väkivaltaa seurustelukumppaniaan, puolisoaan, lastaan tai muuta läheistä kohtaan. (Miessakit – Lyömätön Linja.)

Mielestämme on hienoa huomata, että tukipalveluihin ohjaaminen on otettu hallituksen puolestakin vakavasti. Asiakkaan ohjaaminen avun piiriin on yksi tärkeimmistä tehtävistä. Vaikean tilanteen keskellä lähisuhdeväkivallan uhri on yleensä niin haavoittuvainen, ettei ole kykenevä itse hakemaan itselleen apua. Meiltä pieni teko voi muuttaa toisen ihmisen elämän suunnan huomattavalla tavalla. Siksi onkin tärkeää ottaa lähisuhdeväkivallan uhri aina vakavasti ja ohjata asiakas tarvitsemansa avun piiriin. Pelkkä väliaikaisen lähestymiskiellon määrääminen ei ole yleensä riittävä toimenpide ja uhria tulisikin ohjeistaa muun muassa muista toimista, joilla hän voi parantaa turvallisuuttaan. Olemme kirjanneet produktiimme useita palveluita, joihin lähisuhdeväkivallan uhrin voi ohjata. Mielestämme on tärkeää tehdä työ aina huolellisesti, jotta välttyttäisiin jatkotoimenpiteiltä. Kun tekee työn kerralla hyvin ja huolellisesti, siihen ei yleensä tarvitse palata uudestaan.

Kuvio 2. Tukipalveluihin ohjaaminen. (Toiminnallinen käsikirja lähisuhdeväkivaltaan puuttumiseksi ja ennalta estämiseksi Rantaeskola ym., 51.)

Kuviosta 2 selviää vuoden 2011 tilanne tukipalveluiden piiriin ohjatuista henkilöistä. Kuviossa eniten asianomistajia on ohjattu turvakodin piiriin ja toiseksi eniten uhrille on järjestetty keskusteluapua sekä vertaistukea ja määrätty tukihenkilöitä rikosprosesseihin.

Tukipalveluja tarjoavia, auttavia tahoja ovat esimerkiksi Ensi- ja Turvakoti Ry, Nettiturvakoti, Nollalinja, Rikosuhripäivystys, Naisten Linja, Jussityö, maahanmuuttajajaisille suunnattu Kriisikeskus Monika, Lyömätön Linja ja Marak.

5 OPINNÄYTETYÖN JA -PROSESSIN TAVOITE JA TARKOITUS

Opinnäytteemme tarkoituksena on tuottaa yksinkertainen opas poliiseille koskien väliaikaisen lähestymiskiellon prosessia. Tavoittelemme työllämme poliisin suhtautumisen muuttumista koskien väliaikaisen lähestymiskiellon määräämistä. Lain muuttuessa lokakuussa 2023 siihen, että poliisin on määrättävä väliaikainen lähestymiskielto edellytysten täytyessä, muuttaa se varmasti omalta osaltaan tilannetta. Ensisijainen tavoitteemme on kuitenkin tuottaa poliiseille opas, joka auttaa väliaikaisen lähestymiskiellon prosessissa. Poliisi hyödyntää ohjeistusta työssään, kun eteen tulee tilanne, jossa väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisen edellytykset täyttyvät. Opas on helposti ymmärrettävissä ja saatavilla.

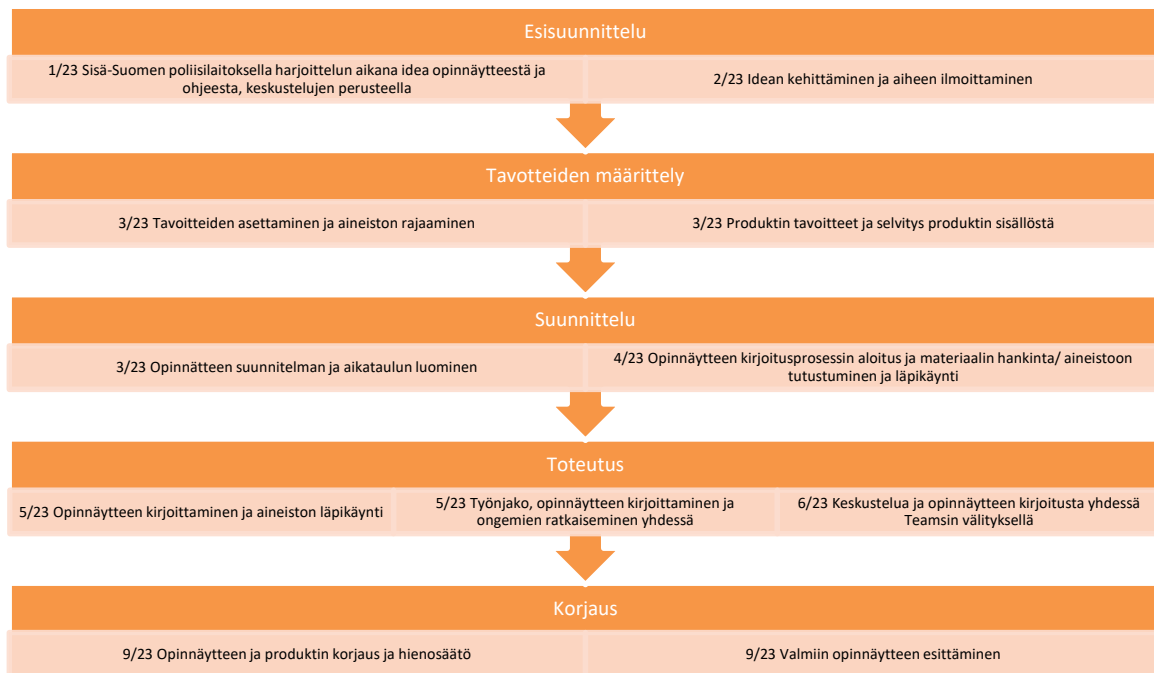
Tarkoituksenamme on opinnäytteessämme käsitellä kirjallisuusanalyysin avulla väliaikaiseen lähestymiskieltoon liittyvää lakia ja ohjeistusta. Saamamme tiedon pohjalta kokoamme yksinkertaisen ja selkeän oppaan, jonka avulla poliisi osaa toimia ammattitaitoisesti tilanteissa, joissa väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisen edellytykset täyttyvät. Pyrimme työssämme siihen, että oppaasta olisi hyötyä mahdollisimman monelle. Liitämme oppaaseen myös vaihtoehtoisia toimintatapoja, jos väliaikaisen lähestymiskiellon edellytykset eivät täyty, jotta asiakas osataan neuvoa kuitenkin oikean avun piiriin.

Mielestämme on tärkeää, että lähisuhdeväkivallan uhreihin suhtauduttaisiin aina samalla vakavuudella, oli kyseessä poliisin vanha tuttu, tai entuudestaan tuntematon lähisuhdeväkivallan uhri. Jos edellytykset täyttyvät uhri on aina ohjattava tarvitsemansa avun piiriin.

6 OPINNÄYTETYÖN SUUNNITTELU, TOTEUTUS JA TUOTOKSEN KUVAAMINEN

6.1 Produktin suunnittelu ja toteutus

Produktin toteutus lähti liikkeelle suunnittelulla. Keskustelimme aiheesta ja pohdimme millaisen oppaan haluamme aiheesta luoda. Loimme aikataulun toteutusta varten.

Kuvio 3. Opinnäytetyön vaiheet esisuunnittelusta valmiin työn palautukseen

Produktin suunnittelua ja toteutusta varten olemme tutustuneet ja käyneet läpi valtavan määrän väliaikaiseen lähestymiskieltoon liittyvää materiaalia, jotta oppaasta tulisi mahdollisimman toimiva ja yksinkertainen. Kaikki oppaaseen liittyvä olennainen tieto on useassa eri paikassa, joten olemme tehneet ison työn tiivistäessämme aiheeseen liittyvää materiaalia yhdeksi tietopaketti. Ohjeistusta on paljon, joten se on vaatinut huolellisuutta ja tarkkaavaisuutta, jotta löydämme kaiken oikean ja oleellisen tiedon opasta varten. Vaikka meillä on ollut tietoa siitä, mitä kaikkea väliaikaiseen lähestymiskieltoon prosessiin liittyy, opeteltavaa on silti ollut valtavasti. Olemme tutustuneet aiheeseen perinpohjaisesti ja etsineet tietoa useista eri lähteistä. Kaikki oppaassamme käytetty materiaali on opinnäytteen kirjallisuuskatsauksessa käsiteltyä tietoa.

Haastavaa oppaan luomisessa oli tiivistää lakitekstiä selkeään ja ymmärrettävään muotoon. Pohdimme yhdessä meille vaikeita ongelmakohtia ja etsimme niihin ratkaisuja. Aikataulut oli toisinaan haasteellista. Meille paras tapa kirjoittaa opinnäytettä oli yhdessä teamsin välityksellä. Näin saimme vapautettua aikaa, kun siirtymisiin ei tarvinnut varata ylimääräistä aikaa.

Oppaan rakenne keskittyy poliisin osuuteen väliaikaisen lähestymiskiellonprosessissa. Oppaan tarkoitus on helpottaa poliisin työtä ja tuottaa yksinkertainen opas poliisille väliaikaisen lähestymiskiellonprosessiin. Poliisi saa oppaasta selkeät ohjeet prosessiin, niin että poliisi itse ymmärtää prosessin ja osaa selventää sen myös asiakkaalle selkeästi. Käsittelemme oppaassa myös vaihtoehtoisia menetelmiä, mitkä tulevat kyseeseen, mikäli väliaikaista lähestymiskielloa ei määrätä.

Oppaan toteuttaminen sujui hyvin opinnäytteen kirjallisuuskatsauksen tekemisen jälkeen, sillä olimme saaneet kerättyä tarpeeksi tietoa sen toteuttamista varten. Saimme mielestämme luotua oppaasta kattavan ja yksinkertaisen paketin työntekoa varten. Pyrimme valitsemaan oppaaseen vain ne asiat, jotka liittyvät käsiteltävään asiaan, jotta opas pysyisi yksinkertaisena ja sen hyödyntäminen olisi mahdollisimman vaivatonta. Opinnäytteen kirjallisuuskatsauksen kirjoittaminen antoi meille tarvittavat valmiudet luoda opas aiheeseen liittyen.

6.2 Produktin julkisuus ja salassapitomerkinnot

Suomen perustuslaissa säädetään opinnäytetöiden julkisuudesta. Lain mukaan opinnäytetyöt ovat lähtökohtaisesti julkisia. Kaikki työssämme käytetty materiaali on hankittu julkisista lähteistä. Työmme ei siis käsittele salassa pidettävää aineistoa.

Opinnäytteemme valmiin oppaan voi ladata vapaasti Theseuksesta. Opinnäytteemme oppaassa käsitellään sellaisia menetelmiä, jotka eivät ole salassa pidettäviä.

6.3 Produktin jakelu

Tuottamamme väliaikaisen lähestymiskiellon prosessin oppaan on tarkoitus tulla vapaasti ladattavaksi kaikille poliisilaitoksille ympäri Suomen. Opasta saa hyödyntää kaikki poliisit, jotka kokevat sen hyödylliseksi omassa työssään. Erityisesti suosittelemme opasta vasta valmistuneille tai harjoittelussa oleville poliiseille, joille prosessi ei ole vielä niin tuttu.

Oppaan lukeut voi jakaa sitä eteenpäin ja uskomme, että siitä on hyötyä monelle. Työharjoitteluun menevä nuorempi konstaapeli voi jakaa opasta eteenpäin omalle ohjaajalleen, joka saa prosessiin kulkuun virkistystä ja se palautuu taas paremmin mieleen.

7 POHDINTA

Väliaikaisen lähestymiskiellon määrääminen ja sen prosessin kehittäminen on ollut ajankohtaisena aiheena viime aikoina. Mielestämme on tärkeää ottaa prosessi vakavasti ja määrätä väliaikainen lähestymiskielto edellytysten täytyessä. Lokakuussa voimaan tulevat uudistukset lähestymiskiellon osalta tulevat varmasti lisäämään väliaikaisten lähestymiskiellojen määrää. Mielestämme oppaamme on onnistunut tuotos luomaan poliisille selkeät ohjeet prosessiin. Toivomme, että oppaamme tulisi poliisien päivittäiseen käyttöön ja helpottaisi prosessin ymmärtämisessä. Opas lisää poliisien ammattitaitoa ja tietoisuutta prosessiin liittyen. Ammatti- ja tietotaidon ollessa hyvällä tasolla on työskentelykin entistä tehokkaampaa. Onnistuimme mielestämme valitsemaan opinnäytteemme aiheeksi ajankohtaisen ja mielenkiintoisen aiheen. Opinnäytettä kirjoittaessa oli mielenkiintoista tutustua lakiuudistuksiin ja ymmärtää, mikä tulee muuttumaan. Pohdimme myös paljon yhdessä sitä, minkälaisia merkityksiä uudistuksilla tulee olemaan. Saimme kasvatettua omaa tietotaitoamme monipuolisesti aiheeseen liittyen. Näillä tiedoilla uskomme itse pärjäävämmä tulevaisuudessa työelämässä.

Kirjallisuusanalyysin kirjoittaminen oli mielestämme mielenkiintoista ja sujuvaa, sillä tietoa oli saatavissa kattavasti monista eri lähteistä. Lähestymiskieltoa on käsitelty useissa eri lähteissä, joten niistä oli yksinkertaista löytää tärkeät asiat ja koota ne yhdeksi paketiksi. Aiheesta on paljon tietoa, joten ajoittain koimme haastavaksi ottaa opinnäytteeseemme juuri meidän aiheeseemme liittyvät asiat. Työn rajaaminen ainoastaan väliaikaiseen lähestymiskieltoon oli ajoittain haastavaa, sillä useat ohjeistukset kuitenkin koskevat jollain tavalla myös väliaikaista lähestymiskieltoa. Saimme kuitenkin apua tähän tutkimalla muita aiheesta kirjoitettuja opinnäytetöitä ja tutkimuksia.

Mielestämme onnistuimme saavuttamaan asettamamme tavoitteet opinnäytteessämme. Produktistamme tuli juuri sitä mitä haimme, yksinkertainen, selkeä ja helposti ymmärrettävissä oleva opas väliaikaisen lähestymiskiellon prosessiin. Uskomme että produktistamme on hyötyä poliiseille työelämässä. Produktiimme huolellisesti perehdyttyään lukijalla on varmasti laajempi käsitys väliaikaisen lähestymiskiellon prosessista. Toivomme, että oppaastamme olisi hyötyä mahdollisimman monelle poliisille tulevaisuudessa.

Koimme haastavaksi pysyä alun perin asettamassamme aikataulussa. Harjoittelun päättyessä ja koulun jatkuessa tehtävää oli niin paljon, että opinnäytteemme kirjoittaminen jäi välillä taka-alalle. Saimme kuitenkin kirjoitettua opinnäytteemme ajoissa valmiiksi ja saimme siitä mielestämme juuri sellaisen, kun siitä halusimme. Yllätyksenä meille tuli se, kuinka paljon materiaalia aiheeseen liittyen oli saatavilla.

Työn luotettavuuteen vaikuttaa muuttuva lainsäädäntö. Valittuamme opinnäytteemme aiheen, emme vielä tienneet lokakuussa voimaan astuvista lakiuudistuksista. Ryhdyttyämme kirjoitusprosessiin huomasimme tämän ja siirsimmekin työmme kirjallisuusanalyysiin pääpainoa myös uudistuksiin. Jotta työ pysyisi ajantasaisena pitäisi sitä päivittää lain uudistuessa.

Parityöskentely onnistui meiltä sujuvasti. Olemme tehneet yhdessä useita paritöitä, joten yhdessä työskentely oli meille tuttua. Jaoimme työn puoliksi ja kirjoitimme omat osuutemme valmiiksi, jonka jälkeen katsoimme aina yhdessä mitä olemme saaneet aikaan. Pidimme usein palavereita ja keskustelimme opinnäytteestämme yhdessä. Parityöskentelyssä on useita hyviä puolia. Omaan tekstiin saa monia hyviä näkökulmia ja lisäyksiä, kun sitä on tarkastelemassa toinenkin kirjoittaja. Kun on itse kirjoittanut tekstin ja käynyt sen läpi monta kertaa, on sitä monesti vaikea saada parempaan muotoon. Kun toinen kirjoittaja lukee tekstin, on helpompi miettiä, miten sen voisi kirjoittaa toisella tapaa selkeämmin.

LÄHTEET

Virallislähteet:

GREVIO Baseline Evaluation Report Finland. GREVIO/Inf(2019)9. Recommendation on the implementation of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence by Finland. IC-CP/Inf(2020)3. Luettavissa: <https://rm.coe.int/grevio-report-on-finland/168097129d> Luettu 11.07.2023

HE 41/1998. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi lähestymiskiellosta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Luettavissa: [HE 41/1998 - Hallituksen esitykset - FINLEX®](#). Luettu 24.7.2023

HE 143/2022. Hallituksen esitys eduskunnalle lähestymiskiellon tehostamista koskevaksi lainsäädännöksi. Luettavissa: [HE 143/2022 - Hallituksen esitykset - FINLEX®](#). Luettu 24.7.2023

LaVM 19/2022. Eduskunta 2023. Valiokunnan mietintö. Luettavissa: [LaVM 19/2022 vp \(eduskunta.fi\)](#). Luettu: 24.7.2023

POHA 2010/2331. Poliisihallitus 2010: Lähestymiskielto. Ohje. Luettavissa: [Lähestymiskielto \(poliisi.fi\)](#). Luettu 24.7.2023

Sähköiset lähteet:

Aho, J. 2018: Lähestymiskiellon määrääminen ja sen edellytykset -opas poliisiopiskelijalle. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö. Luettavissa: [ON Aho Jussi.pdf \(theseus.fi\)](#) Luettu 21.03.2023

Kostamo, P., Airaksinen, T. & Vilkkä, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Art House. Helsinki. Luettavissa: <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789518849110/preview> Luettu 11.9.2023

Liimatainen, M. & Rantaeskola, S., Toiminnallinen käsikirja lähisuhdeväkivaltaan puuttumiseksi ja ennalta estämiseksi, 23.03.2022. Luettavissa: [Toiminnallinen käsikirja lähisuhdeväkivaltaan puuttumiseksi ja ennalta estämiseksi \(poliisi.fi\)Laki lähestymiskiellosta annetun lain... 711/2004 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX®](#). Luettu: 26.7.2023

Luoto, J. 2016: Väliaikaisen lähestymiskiellon ohjeistus. Oulun ammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö. Luettavissa: [luoto jaakko.pdf;sequence=1 \(theseus.fi\)](#) .Luettu 20.03.2023

Mies Sakit Ry, Lyömätön Linja. Luettavissa: <https://www.miessakit.fi/toimintamuodot/lyomaton-linja/>. Luettu: 17.8.2023.

Oikeusministeriö - Lähestymiskiellon sähköinen valvonta käyttöön ja kiellon hakemisesta maksutonta. Oikeusministeriön tiedote. 16.02.2023. Luettavissa: [Lähestymiskiellon sähköinen valvonta käyttöön ja kiellon hakemisesta maksutonta - Oikeusministeriö \(oikeusministerio.fi\)](#). Luettu: 24.7.2023.

Oikeusministeriö - Lähestymiskieltoa tehostetaan. Oikeusministeriön tiedote. 19.09.2022. Luettavissa: [Lähestymiskieltoa tehostetaan - Oikeusministeriö \(oikeusministerio.fi\)](#). Luettu 24.7.2023.

Rikosuhripäivystys - Lähestymiskielto. Oppaat ja ohjeet. Luettavissa: <https://www.riku.fi/fi/op-paat+ja+ohjeet/lahestymiskielto/>. Luettu 24.7.2023

Tuomioistuinlaitos – Lähestymiskieltoasia käräjäoikeudessa. Luettavissa: <https://oikeus.fi/tuomioistuint/fi/index/asiat/rikosasiat/lahestymiskielto/lahestymiskieltoasiakarajaoikeudessa.html> Luettu 13.10.2023

Uusimäki, T. 2020: Lähisuhdeväkivallan uhrin kohtaaminen kentällä - kenttäopas. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/352795/ONT_Uusimäki.pdf?sequence=4&isAllowed=. Luettu 21.5.2023

Opas poliiseille
väliaikaisen
lähestymiskiellon
määräämisestä

Poliisiammattikorkeakoulu
Anna-Stina Joyce & Kielo Kankaanpää
2023

Poliisin määrämä väliaikainen lähestymiskielto

Edellytykset väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisessä:

Väliaikaisen lähestymiskiellon tarkoituksena on katkaista väkivaltakierre tai muu häirintä mahdollisimman nopeasti.

Yleisjohtajan tai tutkinnanjohtajan (POV) määrätessä väliaikaista lähestymiskielloa edellytyksenä on, että kiellolla suojattavan suojan tarve on ilmiselvä ja välttämätön.

Yleisjohtajan tai tutkinnanjohtajan (POV) on määrättävä väliaikainen lähestymiskielto omasta aloitteestaan, mikäli hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön suojan tarve on ilmiselvä ja se edellyttää kiellon antamista välittömästi.

Kuinka väliaikaisen lähestymiskiellon prosessi etenee poliisissa:

- Poliisipartion havainnot lähestymiskieltoasian yhteydessä ovat hyvin tärkeässä roolissa. Väliaikaista lähestymiskielloa määrätessään käräjäoikeus arvioi rikoksen tai häirinnän vaaran aina tapauskohtaisesti. Perusteina ovat olosuhteet, henkilön oma uhkakokemus sekä mahdollisten todistajien kertomukset. Painavana perusteena voidaan pitää tapahtunutta väkivallantekoa, mutta se ei ole edellytys kiellolle.
- Myös itsensä uhatuksi tuntevan henkilön häiritseminen esimerkiksi kotipiirissä, työpaikalla tai julkisilla paikoilla tapahtuvalla uhkailulla tai kiusantekotarkoituksessa tapahtuvalla aiheettomalla seurailulla voi olla riittävä peruste lähestymiskiellon määräämiselle. Myös puhelimitse, kirjeitse tai muulla tavalla toteutettu häirintä voi jatkuessaan aiheuttaa kiellon määräämisen.
- Poliisipartion tulee arvioida uhan laatua, laajuutta sekä voimakkuutta ja sitä, ylittääkö se kynnyksen lähestymiskiellon määräämiseksi ja kuinka akuutti asia on.
- Tieto tulee viedä eteenpäin yleisjohtajalle tai tutkinnanjohtajalle ja varmistaa, että päätöksentekijä laittaa prosessin liikkeelle.
- Yleisjohtaja tai tutkinnanjohtaja tekee päätöksen oikeilla perusteilla ja viipymättä, kun tarve väliaikaiselle lähestymiskiellolle esiintyy.
- Tämän jälkeen seuraa jatkokäsittely tuomioistuimessa.

Ohjeita uhrille ja poliisille:

- Kun uhri on joutunut tai joutumassa väkivallan tai häirinnän kohteeksi, ottaa hän yhteyttä useimmiten poliisiin, jolloin tieto mahdollisesta väliaikaisen lähestymiskiellon tarpeesta selviää.
- Uhri saattaa pyytää poliisilta väliaikaisen lähestymiskiellon määräämistä.
- Poliisina sinun tulee arvioida tilannetta ja informoida pidättämiseen oikeutettua virkamiestä asiasta, jotta mahdollinen väliaikainen lähestymiskielto voidaan määrätä.
- Ohjeista/ muistuta uhria siitä, kuinka hän voi ylläpitää turvallisuuttansa (esimerkiksi vaihdattamalla oviensa lukot).
- Ohjeista uhria valvomaan itse aktiivisesti, ettei lähestymiskielloa rikota ja ilmoittamaan lähestymiskiellon rikkomisesta välittömästi poliisille.

Kuinka väliaikaisen lähestymiskiellon prosessi etenee poliisissa:

- 1** Väliaikaisen lähestymiskiellon prosessi alkaa siitä, kun poliisina tunnistat tilanteen, jossa väliaikaisen lähestymiskiellon edellytykset täyttyvät tai vaarassa oleva sitä itse ehdottaa. Tällainen tilanne voi tulla eteen esim. olleessasi kotihälytystehtävällä tai rikostutkinnassa, kun alat tutkimaan käsiteltäväksi saapunutta rikosasiaa. Poliisin tulisi näissä tilanteissa viedä asia ilmi POV:lle eli tutkinnassa tutkinnanjohtajalle ja VHS-sektorilla yleisjohtajalle.
- 2** Tutkinnanjohtaja tai yleisjohtaja määrää väliaikaisen lähestymiskiellon tai hylkää väliaikaisen lähestymiskiellon pohjatietojen perusteella.
- 3** Jos poliisi määrää väliaikaisen lähestymiskiellon, on sen jälkeen 3 vrk aikaa tavoitella vastaajaa, suorittaa kuulustelut ja toimittaa aineisto käräjäoikeuteen. Asia on tiedoksiannettava molemmille osapuolille. Mikäli POV hylkää väliaikaisen lähestymiskiellon, prosessi päättyy.
- 4** Asia viedään käsiteltäväksi käräjäoikeuteen 7 vrk sisällä.
- 5** Tämän jälkeen asia annetaan tiedoksi asianosaisille ja lähetetään kutsut pääkäsittelyyn.
- 6** Käräjäoikeuden pääkäsittely järjestetään myöhemmin. Tämän jälkeen väliaikainen lähestymiskiello jää voimaan tai se puretaan.

1

Poliisi kertoo tilanteesta ja ehdottaa väliaikaisen lähestymiskiellon määräämistä tutkinnanjohtajalle tai yleisjohtajalle.

2

Tutkinnanjohtaja tai yleisjohtaja määrää tai hylkää väliaikaisen lähestymiskiellon.

3

Tämän jälkeen on 3 vrk aikaa tavoitella vastaajaa, hoitaa kuulemiset ja toimittaa aineisto kärjäoikeuteen.

4

Asia viedään kärjäoikeuden käsiteltäväksi 7 vrk sisällä.

5

Tiedoksiannot asianosaisille ja kutsut pääkäsittelyä varten.

6

Kärjäoikeuden pääkäsittely myöhemmin. Tämän jälkeen väliaikainen lähestymiskiello joko jää voimaan tai se puretaan.

Mikäli lähestymiskiellon edellytykset eivät täyty:

Lähisuhdeväkivallan uhrille on olemassa useita eri tukipalveluita, joista he voivat saada apua haastaviin tilanteisiin.

Sinun on poliisina tärkeää ohjata asiakas oikean avun piiriin, jotta hän saa tarvitsemaansa suojelua.

ESIMERKKEJÄ SAATAVILLA OLEVISTA TUKI- PALVELUISTA:

Ensi- ja turvakoti ry.

p. 094542440

Nettiturvakoti

<https://nettiturvakoti.fi/>

Nollalinja

p. 080 005 005

Rikosuhripäivystys

p. 116006 www.riku.fi

Naisten linja

p.0800 02400 www.naistenlinja.fi

Jussi-työ

<https://jussityo.fi>

Kriisikeskus Monika

suunnattu maahanmuuttajanasille

p. 080005058